

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ЧТЕІ ДТЕУ
«03» лютого 2022 р.
(протокол № 1, п. 4)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

Наказ ЧТЕІ ДТЕУ
№ 14 від «03» лютого 2022 р.

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО САМОСТІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Чернівці - 2022

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про самостійну роботу здобувачів вищої освіти Чернівецького торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету (далі - Положення) є складовою системи управління якістю ЧТЕІ ДТЕУ, внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти і регулює організацію самостійної роботи студентів у Чернівецькому торговельно-економічному інституті ДТЕУ (далі - ЧТЕІ ДТЕУ).

Положення розроблене з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження національної рамки кваліфікацій», стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area), інших нормативно-правових актів з питань освіти, Статуту ДТЕУ, Положення ЧТЕІ ДТЕУ, Положення про організацію освітнього процесу студентів у ЧТЕІ ДТЕУ, Положення про випускню кваліфікаційну роботу (проєкт), Положення про організацію виконання та захисту курсових робіт (проєктів) у ЧТЕІ ДТЕУ, Положення про оцінювання результатів навчання студентів у ЧТЕІ ДТЕУ, інших документів, якими регулюється освітній процес у ЧТЕІ ДТЕУ.

1.2. Мета Положення - визначити основні засади організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти ЧТЕІ ДТЕУ задля забезпечення високої якості (ефективності) освітнього процесу.

1.3. Завдання Положення:

- уніфікувати підходи до організації самостійної роботи студентів;
- забезпечити організаційно-методичні засади для розвитку у студентів мотивації до навчання, формування навичок самостійної навчальної, науково-дослідної та практичної роботи, професійно значущих якостей, знань і умінь, розвитку, поглиблення наукових та практичних інтересів до майбутньої професії;
- створити умови для гармонійного творчого розвитку особистості при організації освітнього процесу.
-

2. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2.1. Основні поняття, мета та завдання самостійної роботи здобувачів вищої освіти

2.1.1. Студенти закладів вищої освіти зобов'язані виконувати вимоги освітньої програми (ст. 63 Закону України «Про вищу освіту»), яка передбачає, у тому числі, самостійне опанування окремих тем навчальних дисциплін. Самостійна робота студентів є однією з форм організації освітнього процесу у закладі вищої освіти (ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»).

Самостійна робота студента (далі - СРС) - засіб самостійного засвоєння здобувачем вищої освіти навчального матеріалу в позааудиторний час, що

включений до навчального плану для вивчення певної дисципліни, або в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача; становить понад 50% бюджету часу, відведеного на конкретну дисципліну в робочому навчальному плані з урахуванням специфіки та змісту певної навчальної дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньої програми.

2.1.2. **Мета СРС** - системне і послідовне засвоєння в повному обсязі навчального матеріалу в межах програми навчальної дисципліни та формування у студентів самостійності як риси характеру, що відіграє важливу роль у формуванні сучасного фахівця, здатного до креативного мислення, вільного орієнтування в інформаційному просторі та прийняття важливих самостійних рішень у нестандартних професійних ситуаціях.

2.1.3. **Головне завдання СРС** - навчити студентів планувати власну стратегію навчання, раціонально організовувати свій час, працювати з комп'ютером, опрацьовувати джерела інформації, здійснювати науково-дослідну роботу.

Реалізація завдань СРС забезпечується при наявності серйозної та стійкої мотивації студентів. Найбільш мотивуючим фактором є підготовка до подальшої ефективної професійної діяльності.

2.1.4. **Форми СРС:**

- самостійна робота в аудиторії під безпосереднім керівництвом викладача і в його присутності;
- позааудиторна робота, яка здійснюється студентом самостійно, без викладача, але під його загальним керівництвом і контролем, у т.ч. дистанційно.

2.1.5. Зміст СРС при вивченні певної дисципліни визначається освітньою (освітньо-професійною) програмою / робочою програмою дисципліни, методичними рекомендаціями до СРС, завданнями викладача.

2.1.6. Для студентів заочної форми навчання завдання повинні бути сформульовані таким чином, щоб студент мав змогу самостійно вивчити зміст дисципліни.

2.2. **Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти**

2.2.1. **Організація СРС** - система заходів з цілеспрямованого навчання, контролю, стимулювання та методичного наповнення з метою забезпечення систематичності й ефективності роботи за навчальною дисципліною, при підготовці до семестрового контролю та підсумкової атестації, а також за науковою проблематикою.

2.2.2. При організації СРС викладачу необхідно виходити з місця і ролі навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми для кожного освітнього ступеня, спеціальності, освітньої програми та завдань СРС щодо формування відповідних знань, вмінь і навичок (компетентностей).

2.2.3. До методів СРС, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації

освітнього процесу, відносять:

- проблемно-пошукові;
- проєктного навчання;
- колективної розумової діяльності;
- застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

2.2.3.1. Проблемно-пошукові методи спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності студентів. Їх застосування спонукає студентів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку їх творчої самостійної діяльності:

- робота з інформаційними джерелами: опрацювання першоджерел (навчальних книг, періодичної та наукової літератури, довідників, відео-матеріалів тощо) при підготовці до практичних занять та виконанні індивідуальних завдань відповідно до робочої програми; вивчення нормативно-законодавчої та правової бази; опрацювання інтернет-ресурсів за певною проблематикою навчальної дисципліни;
- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- самостійне вирішення практичних завдань (виконання робіт аналітичного спрямування; вирішення і письмове оформлення завдань, схем, діаграм, інших робіт графічного характеру; відпрацювання тренінгів; самостійне опрацювання тестів відповідно до теми практичного заняття; самостійне розв'язання типових задач, ситуаційних вправ; підготовка до поточного та підсумкового контролів);
- переклад іноземних фахових текстів тощо.

2.2.3.2. Методи проєктного навчання спрямовані на досягнення-прогнозованих результатів СРС на основі вже здобутого досвіду. Їх використання недоцільне та неможливе без чіткого визначення дидактичних завдань, які студенти вирішують у навчальній діяльності за різними типами проєктів:

- підготовка критичного есе, дайджесту на статті зарубіжних і вітчизняних авторів за визначеною тематикою;
- підготовка з обраної теми доповіді, презентації, портфоліо;
- написання курсової роботи (проєкту);
- написання кваліфікаційної роботи (проєкту) та випускної кваліфікаційної роботи (проєкту);
- проведення власних досліджень при підготовці до олімпіад та конференцій, конкурсів наукових робіт, участі в круглих столах та форумах;
- підготовка доповідей на наукові семінари, засідання наукових гуртків, клубів;
- підготовка прописів для виконання лабораторних робіт, а також оформлення відповідних протоколів і підготовка до їх захисту;
- аналіз конкретної виробничої, технологічної, проблемної ситуації та підготовка відповідних аналітичних матеріалів.

В основу розробки індивідуальних проєктних завдань викладачем має бути

покладений особистісно орієнтований підхід, що ґрунтується на засадах партнерської взаємодії між викладачами та студентами.

2.2.3.3. Методи колективної розумової діяльності. Сутність методів полягає в колективній творчості студентів, спрямованій на вирішення певних завдань підвищеної складності. Їх застосування сприяє виявленню та розвитку творчого мислення, здібностей студентів, підвищенню рівня їх самостійності та інтелектуального розвитку, формуванню навичок колективної роботи, поліпшенню комунікативних навичок, емоційного стану студентів. Методи колективної розумової діяльності вирізняються новизною, більшою мобільністю у виборі напрямів розв'язання проблеми, творчістю учасників. До таких методів відносяться:

- формування колективних проєктів;
- групові ситуаційні завдання;
- ділові ігри;
- тренінги;
- брейн-ринги тощо.

2.2.3.4. Методи застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні надають можливість диференціації, поглиблення індивідуалізації навчання, розширення можливостей контролю та самоконтролю, використання творчих завдань.

Комп'ютерні технології виступають як зручний та потужний засіб отримання певного результату, а також сприяють:

- унаочненню запропонованого викладачем навчального матеріалу;
- поєднанню різних способів сприйняття інформації;
- підвищенню мотивації студентів до самостійної роботи за рахунок її наближення до реальних умов майбутньої професійної діяльності.

2.2.4. Завдяки систематичній самостійній роботі студент може:

- отримати якісні і ґрунтовні знання;
- набути практичних навичок в організації самостійної роботи;
- раціонально планувати і використовувати час;
- опанувати методики самостійної роботи й виховати у собі прагнення до постійного поповнення й оновлення загальних та спеціальних (фахових), знань у практичній діяльності.

2.3. Навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи здобувачів вищої освіти

2.3.1. До комплексу **навчально-методичного забезпечення СРС** відносяться:

- силабус навчальної дисципліни;
- програма та робоча програма навчальної дисципліни;
- тематичний план лекційних та практичних/семінарських (лабораторних) занять;
- опорний конспект лекцій;

- збірник задач і завдань до практичних/семінарських (лабораторних) занять з дисципліни,
- практикуми;
- методичні рекомендації до самостійної роботи студентів;
- ситуаційні вправи (кейси) та ділові ігри;
- друковані та електронні підручники, навчальні посібники;
- завдання для контрольних робіт з необхідним рівнем їх варіативності;
- тестові завдання;
- візуальні засоби, зразки, фонд законодавчих та інструктивних документів (як правило, у спеціалізованих кабінетах/лабораторіях);
- дистанційні курси.

Для СРС також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна, періодична література, інтернет-ресурси.

Повний перелік навчально-методичного забезпечення СРС завчасно до початку семестру уточнюється викладачем та доводиться до відома студентів на першому занятті.

2.3.2. Викладач забезпечує розробку нового та актуалізацію наявного навчально-методичного забезпечення СРС відповідно програми дисципліни з метою створення необхідних та достатніх умов навчання, задоволення потреб студентів у методичних розробках.

2.3.3. Основною складовою **матеріально-технічного забезпечення СРС** є: навчально-методична та наукова література бібліотеки ЧТЕІ ДТЕУ (у т.ч. мультимедійна та методична); інформаційні бази; система дистанційного навчання; сучасні технічні засоби обладнання (специфічні носії навчальних матеріалів) й апаратура, що застосовуються в освітньому процесі з метою підвищення його ефективності.

2.4. Контроль та самоконтроль самостійної роботи здобувачів вищої освіти

2.4.1. Контроль СРС здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання студентів у ЧТЕІ ДТЕУ».

2.4.2. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний студентом під час самостійної роботи (поряд з таким, який опрацьовується під час інших навчальних занять), виноситься на поточний та підсумковий контроль.

2.4.3. Контроль СРС включає: відповідь на питання; перевірку результатів виконаних письмових вправ і завдань з обов'язковим посиланням на всі використані джерела (відповідно до вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання»).

2.4.4. Можливість здійснення студентом самоконтролю передбачається у відповідних методичних матеріалах.

2.4.5. До засобів самоконтролю відносяться:

- складання плану відповіді, формулювання висновків на основі вивченого навчального матеріалу;
- самотестування за допомогою розроблених викладачем контрольних тестів з ключем правильних відповідей до них;

- дискусії з наукової проблематики;
- робота з літературою з метою уточнення та доповнення фактичного матеріалу, порівняння зі зразком;
- перевірка правильності виконання завдань за допомогою рекомендованих джерел тощо.

2.4.6. Завдання для контролю / самоконтролю повинні:

- формувати (поглибити) інтерес студента до теми, всієї дисципліни;
- спонукати до засвоєння нової термінології та понять;
- сприяти баченню міждисциплінарних зв'язків;
- заохотити до якісного вивчення матеріалу;
- формувати компетентності майбутнього фахівця тощо.

2.4.7. У проведенні контролю/самоконтролю СРС важливу роль відіграє використання сучасних комп'ютерних технологій. Контроль/ самоконтроль СРС з використанням комп'ютерних технологій здійснюється на основі методичного забезпечення, розробленого викладачем.

2.4.8. Бали, отримані студентами за результатами СРС, викладач заносить до Записної книжки викладача і оголошує на кожному практичному (семінарському, лабораторному) занятті.

3. ПРОВЕДЕННЯ КОНСУЛЬТАЦІЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМИ ПРАЦІВНИКАМИ ЧТЕІ ДТЕУ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

3.1. **Консультація** - один із видів навчальних занять у закладі вищої освіти (ст. 50 Закону України «Про вищу освіту»), що передбачає роботу науково-педагогічного працівника зі студентом або групою студентів, яка проводиться поза розкладом навчальних занять з певної дисципліни, в тому числі дистанційно.

3.2. Сутність проведення консультації полягає у створенні необхідних умов для реалізації пізнавальної діяльності студентів і має на меті систематизацію, поглиблення та закріплення теоретичних і практичних знань, які студенти отримують в процесі навчання, а також застосування цих знань при вирішенні конкретних завдань і на практиці.

3.3. Метою проведення консультації є:

- виявлення обсягу, глибини і якості сприйняття студентом навчального матеріалу; недоліків чи прогалин у знаннях студента та встановлення їх причин і шляхів усунення;
- стимулювання інтересу студента до навчальної дисципліни;
- підвищення рівня підготовки студента, всебічне сприяння в опануванні ним програми навчальної дисципліни;
- розвиток у студента навичок самостійного опрацювання матеріалу та оволодіння методикою наукових досліджень.

3.4. Консультації є невід'ємною складовою робочого часу викладача і проводяться в його межах.

3.5. Консультації з самостійної роботи проводяться перед виконанням та при

підведенні підсумків СРС, у процесі роботи студентів над курсовими та кваліфікаційними роботами (проектами), випускними кваліфікаційними роботами (проектами).

3.6. Консультації викладача зі студентами проводяться відповідно до затвердженого завідувачем кафедри графіку, в якому визначено час проведення консультації та номер аудиторії (лабораторії, кабінету). Використання аудиторного фонду для проведення консультацій обов'язково узгоджується з навчальним відділом. Консультації викладача зі студентами проводяться також дистанційно відповідно до затвердженого завідувачем кафедри графіку, в якому визначено час, ресурси чи платформу з відповідними посиланнями на адреси проведення консультацій.

3.7. Викладач на першому занятті повинен ознайомити студентів з графіком проведення консультацій, який розміщується на офіційному сайті ЧТЕІ ДТЕУ на сторінці кафедри і на дошці оголошень кафедри.

3.8. Студентові, який звернувся у визначений графіком час, викладач зобов'язаний надати консультацію або провести індивідуальну роботу, в тому числі з метою відпрацювання пропущених-навчальних занять.